

Projektrapport 1

Journalistik i flere farver

Forhindringer og muligheder for at trække unge med
minoritetsbaggrund ind i nyhedsmediernes

Januar 2003
Trine Smistrup

Nordisk Journalistcenter
Høegh Guldbergs Gade 4
8000 Århus C
Danmark

Indholdsfortegnelse:

Del 1:

Forord	3
Mangfoldighedens mål	7
Den trange vej til medierne	13
Nye vinkler i hverdagen	18
Nordiske forsøg med flere farver	22
Flere farver i fremtiden?	29

Journalistik i farver

Denne rapport er en del af projektet ”Den etniske redaktion”, gennemført af Nordisk Journalistcenter i 2001-02.

Udgangspunktet for projektet er, at de nordiske samfund bliver mere og mere multietniske, hvilket medierne har meget svært ved at afspejle og dække på en balanceret måde. En af de vigtigste årsager er, at der på redaktionerne stort set ikke findes journalister eller andre ansatte med ikke-nordisk baggrund.

Både i redaktør- og journalistkredse er der ønsker om at ændre på dette, men der er ikke mange kvalificerede kandidater med etnisk baggrund til de ledige stillinger. Ej heller er der mange på vej – studentermassen på Nordens journalistuddannelser afspejler ikke andelen af unge med minoritetsbaggrund.

Forskellige forskningsprojekter og rapporter¹ har gennem de seneste år dokumenteret nogle af årsagerne, og de er både objektive og subjektive. Unge med minoritetsbaggrund tiltrækkes ikke i særlig grad til journalistfaget – nogle dømmes sig selv ude på forhånd på grund af sprogkravene, andre finder faget for udadvendt, nogle unge kvinder har givet udtryk for, at deres tørklæde kunne være et problem i arbejdet som journalist. Andre fag opfattes som mere attraktive, og de unge kan lettere forestille sig en karriere med succes i f.eks. sundhedssektoren eller ingeniørfagene.

Den anden side af problemet er mindre undersøgt og diskuteret, nemlig hvad fraværet af etnisk repræsentation på redaktionerne betyder for redaktionerne, mediernes indhold og dermed offentlighedens viden og holdninger om det multikulturelle samfund.

En undersøgelse fortalte for nylig, at 80 procent af danskerne ikke har hverken venner eller kolleger med minoritetsbaggrund og derfor må forventes at få al deres viden om minoriteter via medierne.

Men mediernes ansatte har generelt heller ikke megen kontakt med minoritetsgrupperne eller viden om dem, de forskellige grupperes traditioner, vilkår og problemer. Dermed opstår der let fejl, stereotyper og misforståelser – med to konsekvenser: Offentligheden får et fortegnede billede af virkeligheden, og minoriteterne har svært ved at genkende sig selv i medierne, hvilket forstærker den manglende lyst til at søge ad den karrierevej.

¹ Bl.a. Elin Svensen: ”Multietniske redaksjoner? Rekruttering av journalister med minoritetsbakgrunn i Danmark, Norge og Sverige”, Iben Jensen: ”Hvornår er man lige kvalificeret? Etniske minoriteters professionelle adgang til etablerede danske medier”

En hjælpende hånd

Problematikken bider altså sig selv i halen, og nogle onde cirkler skulle brydes. Pilotprojekter var undervejs i flere lande i 2001 – projekter, der skulle introducere unge med etnisk baggrund til medier og journalistik, give uddannelse og praktik og dermed først og fremmest give en hjælpende hånd for, at deltagerne skulle blive i stand til at klare journalistuddannelserne generelt skrappe optagelseskrav.

Nordisk Journalistcenter tilbød at være central for informationsudveksling mellem grupperne, diskutere de forskellige uddannelsesplaner, opsamle erfaringer fra tidligere projekter og komme med oplæg til fremtidig etnisk rekruttering i medieverdenen.

Projekterne kom dog ikke i gang til ventet tid – delvis på grund af den almindelige økonomiske recession, delvis på grund af det almene pres, der var og er på alle redaktioner i disse år i forbindelse med digitaliseringen og mediekonvergensens.

Så kom 11. september. Det forværrede som bekendt den økonomiske udvikling, der allerede var på vej ned i fart. Fyringer blev mere almindelige end ansættelser på redaktionerne. Men samtidig accentuerede følgerne af den amerikanske tragedie nødvendigheden af, at medierne tager deres forpligtelser over for offentligheden alvorligt også i forhold til den mere og mere multikulturelle virkelighed.

Gå på to ben

Både nordiske undersøgelser og erfaringer fra andre og mere multikulturelle lande viser, at en ændring må gå på to ben: At kvalificere og afbalancere den almene dækning af minoriteter og minoritetsspørgsmål samt at sikre en mere ligelig repræsentation på redaktionerne. Ingen af delene er gjort i en håndvending, og den ligelige repræsentation er sandsynligvis en generation eller to væk.

Det er ikke kun på redaktionerne, der mangler repræsentanter fra minoritetsgrupperne. Det er også i kildelisterne og på siderne. Selv om flere af de nordiske storbyer har en minoritetsbefolkning på over 20 procent – nogle op mod 35 procent - optræder minoriteterne sjældent i medierne og endnu sjældnere i rollen som ganske almindelige samfundsborgere.

Tre indfaldsvinkler

Vi prøver på de følgende sider at komme med tre indfaldsvinkler til en øget repræsentation af minoriteter i nyhedsmedierne – på siderne og på redaktionsstolene. Vi har forsøgt at samle målsætninger og erfaringer fra nordiske journalistuddannelser og redaktioner, både trykte medier, radio og tv, suppleret med lignende materiale fra lande uden for Norden.

Vi har besøgt og talt med mange journalister og redaktører, også mange, der ikke er nævnt her, og vi siger tak for den tid, I har brugt på os. Alle har bidraget til det samlede indtryk af udviklingen, mens konklusioner og misforståelser står helt for vores egen regning.

Det er ikke et videnskabeligt arbejde, men forhåbentlig et praktisk og konkret stykke læsestof, der kan give debat – og et lige så praktisk afsnit om, hvordan man kan arbejde med ændringer.

Del 1 handler om motivationen i redaktionerne for at ansætte journalister med etnisk baggrund og erfaringerne med det – for mange har allerede gjort det uden store falbelader. Hvad er forsøgt, og hvordan blev effekten? Hvilke tanker gør man sig nu om den journalistiske udvikling på området?

Del 2 er en selvstændig del om uddannelsesaspektet og forskellige uddannelsesprojekter, der er forsøgt og i støbeskeen. Her præsenteres også resultater af en undersøgelse, gennemført på de nordiske journalistuddannelser, om rekruttering af unge med minoritetsbaggrund.

Del 3 er en ”håndbog”, forstået som praktiske anvisninger på, hvordan man kan gribe arbejdet med en mere mangfoldig journalistik og redaktion an. Den indeholder også litteraturliste og links til nordiske og internationale institutioner, der arbejder med flerkulturelle spørgsmål og journalistik.

Afgrænsning:

Vi har *ikke* ønsket igen at bevise, at medierne bidrager til skepsis over for fremmede. Det er bevist mange gange, at ”fremmede” optræder i overmål i sager om konflikt og kriminalitet, og at en indvandrers ”fremmedhed” meget ofte gøres til central i forklaringen af vedkommendes handlinger.

Vi har heller ikke ønsket at skrive noget kampskrift for, at nordiske redaktioner skal blive multietniske, og det nu! Men vi har ønsket at pege på nogle af de barrierer, der er, for at unge med etnisk baggrund skal have lyst til at kaste sig ind i faget – især set med udgangspunkt i dagens redaktioner.

Og et sidste ”ikke”: Vi har søgt at undgå for lange referater af forskning og undersøgelser – med risiko for, at visse dele kan virke skråsikre eller overfladiske. I litteraturlisten findes meget interessante bøger og undersøgelser, og vi opfordrer alle interesserede til at fordybe sig i listens værker.

Sprogbrug:

Indvandrere, fremmede, fremmedkulturelle, flerkulturelle, iransk-svensk/norsk/dansk – der er brugt mange forskellige ord, og deres konnotationer skifter med årene. Og ordene har forskellig klang på de nordiske sprog.

Mange sprog har problemer med at finde brugbare begreber, der beskriver ”dem, der ikke er os” på en præcis og ikke-fordømmende måde (det siger måske noget om menneskeslægtens verdensbillede). ”Indvandrere”? – jamen, mange er jo født her. ”De fremmede”? – for hvem? ”Udlændinge”?- jamen, mange er jo nordiske statsborgere. ”Danskere af anden etnisk herkomst”? – ikke særlig mundret.

Om multikulturen kan man på svensk sige ”mångfald” og på norsk ”mangfold”. På dansk er det tilsvarende ord ”mangfoldighed”, der dels har dobbelt så mange stavelser, dels har en lidt altmodisch klang. På norsk er udtrykket ”fargerikt

fellesskap” åbenbart alment anerkendt, mens det i mine danske ører lyder meget politisk korrekt, næsten for ”sødt”.

For variationens skyld bruger vi her mange forskellige ord, forhåbentlig velovervejede i placering. Vi bruger ”mangfold” på norsk og ”mangfoldighed” på dansk, altmodisch-hed til trods. Dertil bruger vi ”minoriteter” og ”multi-” eller ”flerkulturel” – ikke for at være politisk korrekte, men fordi det er en pointe, at problemstillingen er større end etnicitet. Vi er alle med i forskellige minoriteter og er dele af forskellige kulturer uden at skænke det mange tanker, fordi de fleste af de tilhørende særtræk ikke er stigmatiserende eller fører til generende stereotyper. Disse sider omhandler etniske minoriteters repræsentation i redaktionslokalerne – men i andet mangfoldighedsarbejde kan man med lige så stor ret tale om ligelig repræsentation og behandling af kvinder, unge, ældre, fysisk og psykisk handicappede eller seksuelle minoriteter.

Vi står bag:

Materialet er udarbejdet i samarbejde med den norske antropolog og journalist-lærer Gunn Bjørnsen, som først og fremmest har forestået arbejdet med uddannelsesdelen. Hendes baggrund og forudsætninger er mere grundigt beskrevet i del 2.

Undertegnede er journalist og havde i otte år været kursusleder hos Den journalistiske Efteruddannelse, da jeg på halv tid blev projektleder for dette arbejde. Min erfaring med minoritetsspørgsmål i Norden var som de fleste andres: Begrænset. Til gengæld havde jeg erfaring med journalister og redaktioner, både i Danmark og andre lande i og uden for Norden. Jeg har været journalist på Frederiksborg Amts Avis og Berlingske Tidende, undervist på Institutt for Journalistikk i Norge siden 1988, og været kursusleder på DjE siden 1992.

Det har været tankevækkende at arbejde med dette projekt i en tid, hvor Le Pen blev stemmesluger i Frankrig, EU debatterede murkonstruktionerne i Fort Europa, og den danske regering indførte en indvandringspolitik, der tvang danskere med udenlandske ægtefæller til at bosætte sig i Malmø og vente på opholdstilladelse.

Mere opmuntrende var det samtidig at se, hvordan interessen i medierne voksede om emnet. Rygterne bredte sig om, at Nordisk Journalistcenter var og havde været aktiv i at indsamle kontakter og informationer om minoriteter og medier. Selv om projektet endnu ikke var egentlig synligt, henvendte mange sig for at høre mere, få materiale eller finde kontakter i de andre lande. Via denne ”knopskydning” og via flere nordiske konferencer er der ved at opbygges et netværk, og vi håber, at dette på formel eller uformel vis kan udbygges og spille en konstruktiv rolle i fremtiden.

Om medierne vil ændre deres journalistik eller rekrutteringsmetoder er op til den enkelte redaktør, ikke til os. Men vi ser nødvendigheden af en bevidst og snarlig indsats på området, hvis medierne også vil have læsere i en multikulturel morgendag og indtage en rolle som formidler i samfundsdebatten og demokratiet.

Trine Smistrup
projektleder for Nordisk Journalistcenter
Efterår 2002

1. Mangfoldighedens mål

Både i Norden og resten af Europa efterspørger pressen journalister med minoritetsbaggrund. Hvorfor? – hvad håber man at opnå?

"Organisations that were riding high only a few years ago are struggling because they failed to recognise the fundamental changes which are happening in our society. From Marks and Spencer right through to the Metropolitan police you find institutions which have been slow to react to modern Britain and as a result have had problems.

The BBC is no different. The BBC changed a lot in the 90s, but I would argue that the world has changed much faster, and so we have to change more."

Greg Dyke, Director-General, BBC²

Mange har sammenlignet nutidens kamp for etnisk ligestilling på arbejdsmarkedet og specifikt på medierne med kvindekampen for 30 år siden. Men der er en forskel: Kvinderne pressede selv på – de ville ind og have de samme stillinger, den samme indflydelse og den samme løn som mændene.

Unge med minoritetsbaggrund presser ikke på for at komme ind i redaktionsvarmen. Ønsket om at have ansatte med etnisk baggrund kommer fra redaktionerne selv – flere og flere redaktører efterspørger dem, og nogle er ligefrem ude og drive aktivt opsøgende arbejde for at få f.eks. sommervikarer med flerkulturel baggrund. Hvorfor nu det?

Overordnet kan man opliste et antal grunde:

1. De fleste medier har en ideel fordring om at spejle befolkningen – i alder, socialgrupper, køn og altså også i etnisk sammensætning. De offentlige public service radio- og tv-stationer har en *forpligtelse* til det.
2. Alle medier ønsker at have kilder i og viden om alle lokale grupperinger. Det giver indfaldsvinkler, viden – og kontakter ved aktuelle begivenheder.
3. Journalistik stræber efter objektivitet og balance. En sammensat medarbejdergruppe giver et mere objektivt korrekt billede af befolkningssammensætningen og mulighed for at give et mere balanceret billede i nyhedsdækningen.

² Tale ved "Race in the Media Awards" 7. april 2000

4. En sammensat redaktionsgruppe giver potentielt en mere sammensat brugerkreds – og dermed flere læsere/lyttere/seere.
5. Ansatte med minoritetsbaggrund og en klar politik om at rekruttere med ligestilling som mål – etnisk eller kønsmæssig – er et politisk signal til omverdenen om redaktionens værdier.
6. Uden for det redaktionelle billede er minoritetsgrupper et større og større marked og dermed i stigende grad interessant for annoncørerne.

Lad os prøve at se lidt nøjere på de enkelte punkter:

Efterlysninger

Hvis ikke vi allerede vidste det, er det dokumenteret i både Danmark, Norge og Sverige i det sidste halvandet år: Journalister spejler ikke befolkningen – de er for rige, for veluddannede og for han-kønnede.

At spejle befolkningens sammensætning er den grund, redaktører oftest opgiver til at ønske en bredere etnisk rekruttering. Det er en del af pressens demokratiske grundlag at repræsentere befolkningen, og der hersker siden kvindekampen idel enighed om, at arbejdspladser med en passende blanding af køn, aldersgrupper etc. har det bedste klima. Men denne blanding er hidtil ikke kommet til at omfatte de etniske minoriteter i særlig stort omfang.

Interessen mangler ikke. Blandt andet Västmanlands Läns Tidning i Sverige, Dagbladet og Aftenposten i Norge opfordrede i foråret 2002 decideret opfordret journalister med minoritetsbaggrund til at søge årets sommervikariater. I danske Politiken skrev læsernes ombudsmand Søren Nielsen for nylig under titlen ”Etnisk input efterlyses”:

”Desværre må jeg konstatere, at ”dem-og-os”-situationen også gælder på Politikens redaktion, selv om vi i årevis har bestræbt os på at behandle flygtninge-, indvandrer- og integrationsspørgsmål på en konstruktiv og fair måde. En af årsagerne er efter min mening, at vi ikke har en eneste andengenerationsindvandrer på redaktionen – ikke specielt til at skrive om indvandrerproblemer, men om samfundsproblemer generelt. De etniske minoriteter berøres jo også af ventelister, miljøproblemer og finanslovsforlig. Men er vi sikre på, at vi bare en gang imellem lægger en vinkel på disse nyheder med afsæt i minoriteternes virkelighed i dagens Danmark?”

Også Danmarks Radio føler, at de mangler stemmer fra minoriteterne blandt medarbejderne. Redaktionschef Jens Linde siger:

”Det er meget vigtigt, at DR sender et klart signal ud nu til de unge med anden etnisk baggrund, som lyder: Vi vil gerne have jer! Se at komme i gang med at få kvalifikationerne. Når I har dem, er I meget velsete på alle niveauer i DR”.³

³ DRs personaleblad DRåben 6. april 2001.

Netop Politiken og Danmarks Radio er i skrivende stund ved at rekruttere deltagere til et praktikprojekt for unge med etnisk baggrund, der skal give deltagerne mulighed for at prøve kræfter med journalistikken. Herom senere.

Mangfoldighed giver nyt indhold

I Oslo er NRKs regionale radio- og tv-station Østlandssendingen en multikulturel arbejdsplads, hvor målet – og virkeligheden – er, at cirka tyve procent af de ansatte skal have andet end hel-norsk baggrund.

At det blev sådan, var nærmest et tilfælde. En omorganisering af redaktionen omfattede også indvanderradioen, som sendte på de største minoritetssprog, og de ansatte fik valget mellem at fortsætte med at lave stof på deres modersmål eller indgå i den almindelige nyhedsredaktion. Da redaktionen senere skulle udvides, blev især medarbejdere med minoritetsbaggrund opfordret til at søge, og ansøgningerne kom i hundredvis.

I dag er det multikulturelle en vigtig del af Østlandssendingens redaktionelle profil. ”Fordi det giver bedre journalistik,” siger distriktsredaktør Anne Ardem. ”Jeg er ikke missionær, jeg vil spejle virkeligheden for befolkningen og lave god journalistik om det, der er vigtigt og interessant. For at gøre det i Norge i dag må man også spejle befolkningssammensætningen, og den er multikulturel. Vores produkter er præget af den redaktionelle sammensætning, vi har. Vi laver simpelthen bedre radio og tv på grund af den.”⁴

For andre redaktioner kom anledningen til at tænke på det flerkulturelle mere brat. Ikke mindst diskoteksbranden i Göteborg i 1998, hvor 63 unge mennesker – de fleste med minoritetsbaggrund – omkom, blev en dramatisk opvågning.

Mange svenske medier måtte konstatere, at de helt manglede kontakter i indvandremiljøer, de vidste intet om diskotekets eksistens, de unge indvandreres fritidsliv eller for den sags skyld, hvordan en muslimsk begravelse foregik. Og de fleste redaktører og journalister i nabolandene må have spurgt sig selv, om ikke de ville have været i samme situation, hvis branden var opstået i deres by.

Alle skandinaviske byer er ved at blive multikulturelle med en befolkningsandel på op til 35 procent, der har ”anden etnisk baggrund”. Det giver en demokratisk og journalistisk forpligtelse til at have kontakter i og viden om disse grupper og deres vilkår.

Over-balance

Journalistik stræber efter at være så sand og balanceret som muligt. Alligevel føler mange med minoritetsbaggrund sig sat i bås som problematiske, mistænkelige eller kulturelt misforståede, og de genkender ikke det billede, medierne tegner af dem. Forskere har dokumenteret det, og også uden det vil journalister og redaktører gerne indrømme i lukket selskab, at noget er galt.

⁴ Indlæg på konferencen ”European Multicultural Media Conference”, Åbo, Finland, oktober 2001

For den anden side af sagen er, at journalistik i sit væsen er konfliktorienteret – det, der fungerer dårligt, er altid mere interessant end det, der lige så stille fungerer godt og harmonisk. Det, der er anderledes, er mere interessant end det almindelige. Når en artikel direkte eller indirekte handler om minoriteter, kommer ”fremmedheden” dermed ofte til at blive central. Og nuancerne går let tabt i det tidspres, der mere og mere er en realitet for journalisterne.

Problemet er ikke, at den enkelte nyhedsartikel eller det enkelte tv-indslag er forkert. Problemet er, at det samlede billede af minoriteterne bliver skævt, fordi etnicitet i overvældende grad nævnes i historier, der handler om kriminalitet, sociale problemer, dårlige skoler og så videre. Minoriteter optræder næsten kun i nyheder om indvandring og integration, sjældent i alment stof om arbejds- og kulturliv. En nylig undersøgelse⁵ af udlændingestoffet i de fem største danske aviser opgjorde, at for hver gang der var én artikel om lyspunkter i integration af indvandrerbørn, var der fem artikler om de udsigtsløse problemer ved samme.

Billedet i medierne bliver skævt, fordi billedet på redaktionerne er skævt. For mange journalister er ”indvandrere” et abstrakt begreb, der ikke som enkeltpersoner spiller nogen rolle i hverdagen, og det afspejles i nyhedsdækningen. At have journalister på redaktionen med anden etnisk baggrund er en umærkelig uddannelse af de ”gamle” journalister i at undgå vanetænkning.

”Det havde indflydelse med det samme,” sagde en journalist fra Aftenposten i Oslo, der en sommer havde arbejdet sammen med en ferievikar med minoritetsbaggrund. ”Man tænkte sig om en ekstra gang, før man skrev, at noget var ”muslimsk” og den slags.”

I Stavanger i Norge er andelen af ikke-norskfødte stor – både på grund af indvandring, flygtninge fra verdens kriser og på grund af olieindustrien, der tiltrækker arbejdskraft og eksperter fra hele verden. På Stavanger Aftenblad er man meget opmærksom på, hvordan man dækker dette (se mere i kapitel 4):

”Efter Benjamindrabet i Oslo kom der diskussioner på redaktionen og en vis selvansøgelse,” siger journalist Ingeborg Eliassen, der i mange år har arbejdet med udviklings- og flygtningespørgsmål. ”Vi begyndte at spørge os selv, hvad vores ansvar var i kampen mod racisme. For eksempel så man sjældent nogle indvandrere i spalterne, og vores dækning og sprogbrug var usystematisk og måske lidt afhængig af, hvem der var på vagt. Nu har vi systematiseret arbejdet mere og søger at få de samme diskussioner på redaktionen, som er ude i samfundet.”

At nå længere ud

At man når nye brugergrupper ved at satse på en bredere sammensat medarbejdermasse og en mere balanceret journalistik, kan vist ingen i Norden dokumentere endnu. Men at man ikke når mennesker, der føler sig fejlportrætteret i den nuværende dækning, turde være oplagt.

Store grupper af indvandrere er kommet med en uddannelsesbaggrund, der er under gennemsnittet for de nordiske lande. Men mange af flygtninge- og

⁵ Mandag Morgen Monitor 4. februar 2002

indvandrergupperne er veluddannede og holder sig orienterede både i hjemlandets og de internationale nyhedsmedier via nettet, kabel- og satellit-tv. De kan sagtens vælge de lokale medier fra, hvis disse ikke forekommer nyttige og relevante. Hvis en redaktør ønsker journalister med baggrund i de etniske minoriteter, må han/hun også ønske sig minoriteterne som læsere/lyttere/seere.

I Göteborg er næsten hver tredje indbygger i dag enten indvandreren eller barn af en indvandreren. Hvor Göteborgs-Posten har en dækningsprocent på omkring 70 i byen, ligger den nede på omkring 30 procent i de nordøstlige forstæder, hvor andelen af minoriteter er stor.

Avisen har i de senere år arbejdet med et stort analyse- og udviklingsarbejde om, hvordan man skal nå nye læsergrupper – herunder indvandreren og deres efterkommere.

”Avisbranchen må blive bedre og hurtigere til at tilpasse sig samfundsudviklingen. Det er et overlevelsesspørgsmål,” siger avisens redaktionelle udviklingschef Per Andersson-Ek til Pressens Tidning⁶.

Et af Göteborgs-Postens svar var at etablere en redaktion i en bydel, hvor der boede særlig mange med minoritetsbaggrund. Efter et par måneder viste en gennemgang af stoffet, at indholdet havde forandret sig – hvor stoffet fra området tidligere mest havde handlet om kriminalitet og sociale problemer, var artikler om hverdagsting som skole og boligforhold blevet mere almindelige. Minoriteterne var blevet til ganske almindelige samfundsborgere med ganske almindelige problemer.

Nye ansigter

Udadtil kan det også være vigtigt for medierne at vise mangfoldighed. Der er et signal om åbenhed, modernitet og højt til loftet i en aktiv rekrutteringspolitik – et signal, der er lige så rettet til de traditionelle brugere som til minoriteterne.

I både Danmark, Norge, Sverige og Finland har man stræbt efter at få nye ansigter på tv-skærmene – nogle børn af indvandreren, andre adopterede fra andre verdensdele. Man kan diskutere, om adoptivbørn er flerkulturelle – oftest opfatter de det ikke selv sådan. Så pointen må være at vænne de nordiske seere til at se anderledes nordiske ansigter – og at invitere seere med minoritetsbaggrund med indenfor.

For de trykte medier kan der ligge et imagesignal om åbenhed i at have fremmedklingende navne som bylines, ligesom nogle bevidst anstrenger sig for at have repræsentation fra flere grupper i for eksempel voxpops/fem-på-gaden og aktivt søge kilder, der ikke hedder Larsen eller Hansson.

Det kan være et politisk signal til nuværende læsere – men også til fremtidige. Måske bruger den første generation af indvandreren ikke de lokale medier i noget særligt omfang, men deres efterkommere bliver en vigtig del af fremtidens marked, både som mediebrugere og annoncelæsere.

⁶ Pressens Tidning 10/2002

I Malmö har over 50 procent af børnene i skolen indvandrerbaggrund. Om 15 år er de voksne samfundsborgere, der skal stemme til valgene, finde bolig, købe bil, købe madvarer og børnesko. Hvis ikke Sydsvenska Dagbladet og andre medier i byen kommer i kontakt med disse børn og unge og får dem ind i brugerkredsen, vil deres markedsandel svinde og deres betydning for annoncørerne ligeså.

Det gøres naturligvis ikke ved at ansætte en eller to journalister med etnisk baggrund. Det kræver en både kort- og langsigtet plan for rekruttering og journalistisk udvikling, som omfatter hele redaktionen.

2. Den trange vej til medierne

Gode argumenter og god vilje er der nok af, når snakken går om journalister med minoritetsbaggrund. Men hvor er de så henne?

Jag skulle ha blivit läkare egentligen. Hela min släkt ville att jag skulle bli läkare. Och då snackar vi en stor släkt, hundratals människor. Jag var den första som hade chans at läsa, och man tyckte att läkare var fint, för en läkare kan rädda liv. Eller så borde jag ha blivit advokat, för en advokat kan kämpa för friheten. Journalist däremot, säger min pappa, det är inget riktigt yrke.

*Mustafa Can, journalist og modtager af Stora Journalistpriset 2002 i kategorien "Årets berättare"*⁷

Journalister, der er født og uddannet i andre lande, har kun i få tilfælde kunnet skaffe sig jobs i de nordiske medier – sprogvanskelighederne har været for store. Og en lang kæde af årsager er samlet som forklaring på, at journalistuddannelserne har få studerende med etnisk baggrund⁸.

Nøgternt betragtet tyder alt på, at det alene af sociale og uddannelsesmæssige grunde vil tage en generation eller to, før forudsætningerne for en ligelig repræsentation også på de humanistiske og samfundsfaglige områder er til stede. Store indvandrergrupper kommer fra ikke-boglige traditioner, og en højere uddannelse er ikke normen i forældregenerationen. De er ambitiøse på næste generations vegne, og der er mange mønsterbrydere⁹ blandt minoritets-unge. Men forældregenerationen har stor indflydelse på uddannelsesvalget, og det er andre fag end de humanistiske, der trækker og har prestige. Først og fremmest nævnes sundhedsuddannelserne – et faktum, der er så tydeligt, at der laves sjov med det i minoritetsmiljøerne og f.eks. i BBCs satiriske show om det multikulturelle England "Goodness Gracious Me"¹⁰.

Som nævnt i det foregående kapitel dømmer mange unge på forhånd sig selv ude fra en mediekarriere – enten fordi de mener, at det vil passe dårligt i deres livsstil, eller fordi de ikke mener at have en chance der, f.eks. på grund af sproget. Men undersøgelserne af de unges holdninger giver ikke hele forklaringen – medierne må vende blikket mod sig selv for at finde resten.

Billede i negativ

⁷ Svensk Journalisten 12.-18. november 2002

⁸ Se bl.a. "Hvornår er man lige kvalificeret?", jfr. litteraturlisten

⁹ person, der bryder den sociale arv og f.eks. har u-uddannede forældre, men selv tager højere akademisk uddannelse

¹⁰ Sendt på svensk tv med titlen "Curry Nam Nam"

En ung akademiker med indvandrerbaggrund siger i en af undersøgelserne:

”Jeg tror, at en del af problemet er, at medierne ikke er verdens mest tiltrækkende sted, hvis jeg skal være helt ærlig. Man søger vel nogle steder hen, hvor man føler sig velkommen. (...) ...der (har) konstant været fokuseret på populistisk tankegang og mudderkastning af værste grad, og jeg vil sige, at alene det faktum gør nok, at man ikke rigtig gider.”¹¹

Både redaktører og journalister ser det samme problem. Nyhedsdirektør i Danmarks Radio Lisbeth Knudsen siger:

”Det er vores mål at ansætte journalistiske medarbejdere på Radioavisen og TV-Avisen med anden etnisk baggrund. Men de etniske minoriteter har ikke lyst til at søge ind i et fag, der har givet dem så meget dårlig omtale.”¹²

Det er ikke kun et dansk fænomen – i en nylig svensk undersøgelse¹³ fremkom det, at redaktionelt stof om ”andre” handlede om kriminalitet 2,5 gange så ofte som det almene stof. Også uendelige mængder af statistikker og undersøgelser om minoriteterne omtales i medierne – i udgangspunktet velmente, men altid påvisende særlige problemer for dem, der har nogle af deres gener fra andre verdensdele.

Lille verden

Men den negative omtale af minoriteter er ikke nødvendigvis den eneste faktor. Medierne beskriver i høj grad en verden, som de unge ikke lever i. At komme ud over et midaldrende nordisk middelklasseperspektiv er en daglig udfordring for medierne, ikke mindst for at komme i kontakt med den så svære ungdom.

”Der er for meget villa, vovse og Volvo i jeres journalistik,” hørte den svenske journalist Roger Blomqvist, da han opsøgte indvandrermedier i Göteborg for at få nye kontakter. Minoritetsbefolkningen genkendte i hvert fald ikke sin verden i Medel-Svenssons medier.¹⁴

¹¹ ”Hvornår er man lige kvalificeret?”, kapitel 5

¹² Aktuelt 4. april 2001

¹³ Marina Ghersetti: ”Participants with foreign origin in the Swedish news programmes Aktuellt, Rapport, Sportnytt and Kulturnyheterna”, Institution of Journalism and Mass Communication, University of Gothenburg, Sweden, October 2001

¹⁴ Svensk Journalisten 19. juni – 13. august 2001, hvor formuleringen lyder ”...för mycket bil, båt og villa”.

Danmarks TV2-Nyheder kl. 22.00 onsdag 19. juni 2002:

Af de første syv indslag handler de seks direkte eller indirekte om indvandrere:

De første tre hænger sammen og handler om en mand, eksplicit nævnt som iraker, der anholdes under mistanke for at have dræbt sin 14-årige datter. Man viser levende billeder af manden og hans kone fra et tidligere interview og fortæller, at man samme dag forgæves har forsøgt at få moderens kommentar til anholdelsen. Ordet "æresdrab" nævnes syv gange i løbet af indslagene, ikke som direkte anklage, men i sammenhænge som "ordet æresdrab var på alles læber" og "det mulige æresdrab". Derefter ser vi billeder af Koranen, som politiet angiveligt har studeret under efterforskningen, og slutter af med et interview med et folketingsmedlem med minoritetsbaggrund, der har skrevet en bog om æresbegreber i islam.

Det fjerde indslag handler om ulovligt importerede sodavand, der sælges overalt i Københavns kiosker - en handel, der styres af en "mafia".

Hovedparten af Københavns kiosker ejes af indvandrere, og vi møder kioskejereren Masoud, der taler med accent og erkender at have ladet sig presse til at sælge de ulovlige læskedrikke.

Det femte indslag handler om, hvordan FN vil holde særligt skarpt øje med Danmark på grund af den nye restriktive udlændingelovgivning.

Det sjette indslag handler om, hvordan to ansatte i den svenske udlændingestyrelse angiveligt har ladet sig bestikke til at give kriminelle udlændinge opholdstilladelse.

Efter en sådan udsendelse er det svært at sidde tilbage med anden fornemmelse, end at udlændinge giver problemer (det syvende indslag lå i midten af udsendelsen og handlede om konflikten i Mellemøsten).

Og man kan spørge:

Ville man have vist levende billeder af en dansk mand, der var anholdt for at have myrdet sin datter? Ville man have vist hans kone, bedt hende om en kommentar og vist deres hjem udefra? (Måske - de var selv trådt frem som ulykkelige forældre, da datterens lig blev fundet).

Ville man have taget Bibelen med i forklaringen?

Ville man have kaldt et folketingsmedlem i studiet?

Hvorfor "mafia" i stedet for "forbryderring"?

Og hvorfor har kioskejereren ikke noget efternavn?

BBCs chef Greg Dyke sagde det mere formelt, da han talte om medier og minoriteter:¹⁵

“For young people today British culture is already diverse and heterogeneous, multi-ethnic, multi-everything. For them multiculturalism is not about political correctness but is simply part of the furniture of their everyday lives.”

Det gælder for alle unge i Europas større byer, uden hensyn til etnicitet. For unge med minoritetsbaggrund gælder det dertil, at mange har familie og venner spredt i flere verdensdele – nogle i forældrenes hjemlande, nogle i andre europæiske lande, nogle i USA og Canada. Deres verden er stor, og de navigerer mellem mange kulturer og sprog som en fuldstændig naturlig ting. Heller ikke den verden genkender de meget i almindelige nyhedsmedier, der endog i de senere år har koncentreret sig endnu mere om det nære.

Nye rekrutter

Journalistikken er blevet professionaliseret¹⁶ - det er ikke mere skolelæreren, sportstræneren eller bogtrykkeren, der skriver avisen, men en uddannet journalist. Men med den øgede andel af uddannede journalister er konformiteten også blevet større.

Journalistik er et fag med få målbare kvaliteter – man kan ikke tage eksamen i at jobopslagernes formuleringer om at have ”næse for nyheder”, have ”fingerspidsfornemmelse for læserne” eller ”en let pen”.

Erfaringer fra andre fag viser, at jo mere et fag kræver objektive kvalifikationer, jo lettere er det for nye grupper at komme ind i. I en branche langt fra journalistikken fandt en sociolog en almindelig svensk arbejdsplads med 17 nationaliteter ansat, uden at lederen havde skænket etnisk mangfoldighed en tanke. Han havde bare ledt efter de bedste svejsere!

Men med en faglighed, der ikke kan måles og vejes, bliver det ”fornemmelse” og personlig kemi, der bliver afgørende ved en ansættelse. Og det resulterer nemt i, at lederen ansætter den, der ligner ham selv eller de nuværende ansatte mest.

Dertil leder man oftest efter journalister blandt journalister – i journalisternes fagblade og via opslag på de nationale nyhedsbureauer. Det vil sige, at kun journalister ser de ledige stillinger. Det kan være, at det er meningen – men hvis man vil i kontakt med nye grupper som ansøgere her og nu, må man også tænke på bredere annoncering.

Den fiktive journalist

De fleste journalister lever et ret normalt liv – i hvert fald 99 procent af tiden. De henter børnene til tiden i børnehaven og kan gå til fransk tirsdag aften. En gang

¹⁵ Se note 2

¹⁶ I Danmark har stort set alle nyhedsjournalister haft journalistuddannelse siden 1950'erne, mens det i Norge og Sverige indtil for nylig har været almindeligt, at mange ikke havde journalistuddannelse.

imellem slår voldsomme begivenheder til, opgaver kan ligge på skæve tidspunkter, men det meste er ganske velordnet.

Men det er ikke det billede, man har i offentligheden. Journalisterne selv ser det gerne som lidt mere dramatisk og rå, og filmindustrien hjælper godt med. Herfra kender vi den hårdtslående reporter, der skyder først og skriver bagefter, bander, slår i chefredaktørens bord og skyller et par dobbelte whisky'er ned til slut. I disse år er det især den hensynsløst påtrængende tv- eller tabloidreporter, der optræder i fiktionen, altid klar til at hugge en hæl og klippe en tå.

At stereotypen af en journalist er sådan, er måske svært at gøre noget ved. Men en sidste forhindring er det for at tiltrække minoriteter, Hvis denne påtrængende, bandende og hårdt drikkende person er det mest velkendte billede af journalister, kan det ikke undre, at mange minoritetsunge ser en anden vej efter karrieren. At arbejde et sted med filmenes forbrug af sprit og stimulanser må være så attraktivt for en ung muslimsk kvinde som et job på en kødfoderfabrik for en vegetar.

3. Nye vinkler i hverdagen

De etniske journalister er få, men synlige og indflydelsesrige både i redaktionen og udadtil.

*”Det finns mångfaldsentusiaster som tror att man kan skapa en ideal arbetsplats med total kreativitet. Det stämmer. Det är roligare än på etniskt oblandade redaktioner, kreativare. Vi har inte några gemensamma referensramar utan blir tvungna att uppfinne hjulet på nytt.
Chefredaktør Jolin Boldt, Nyhetstidningen Sesam¹⁷*

De fleste af de journalister med minoritetsbaggrund, der i dag arbejder i nordiske medier, har fået job på grund af deres journalistiske kompetence og intet andet. De har søgt en stilling og fået den, fordi de var dygtige håndværkere med noget på hjerte.

Sådan er det i den bedste af alle verdener – etniciteten bliver ikke ligegyldig, men en kvalifikation eller erfaring, som tæller med i det samlede billede af personen. ”Jeg ville vurdere etnisk baggrund som en kvalifikation, der var på linje med to års samfundsstudier,” som en svensk redaktionschef sagde undervejs i denne research.

Det er sandsynligvis et faktum, at etnisk baggrund har høj værdi for redaktørerne i disse år – når de faglige kvalifikationer i øvrigt er i orden. Man ønsker viden om og adgang til minoritetsmiljøerne, men som økonomien og arbejdspresset ser ud på dagens nordiske redaktioner, bliver der ikke taget mange chancer med ansættelser. En nyansat skal først og fremmest kunne udføre arbejdet – der er ikke plads til andet.

Nye historier

Men der er ingen tvivl om, at en journalist med flerkulturel baggrund giver en ”added value”. Et typisk eksempel var at finde på Stavanger Aftenblad på byredaktionen for Stavanger. Redaktionen havde brug for en barselsvikar, og man ansatte en god journaliststuderende, der havde været i praktik på avisen. At han hed Kadafi Zaman og havde pakistanske forældre, havde ikke meget at gøre med, at det var ham, der fik stillingen.

¹⁷ På konferencen ”Multietniske redaktioner, Malmø 14. januar 2002. Sesam gik fallit i efteråret 2002.

”Vi vidste, at han var dygtig, og vi manglede en mand på redaktionen, der har mange kvinder” sagde redaktionsleder Torunn Egge Roux.

”Han er ikke ansat for at skrive om de etniske grupper og har ansvaret for at dække to omegnskommuner. Man hans erfaring betyder, at vi får en masse historier i avisen, som vi ellers aldrig havde hørt om. Desuden uddanner det kollegerne, at han er her, for han stiller spørgsmål om en masse ting, vi ikke tænker på. For eksempel hvad kvinderne laver, når de går i syforening?”¹⁸

Kadafi Zaman selv var ikke til stede på redaktionen under mit besøg. Han sad i et fly på vej hjem fra Pakistan. Efter begivenhederne 11. september 2001 fik hans baggrund en ny værdi for regionsavisen i Stavanger: Den unge journalist på lokalredaktionen blev udsendt medarbejder på to rejser til Pakistan og lavede reportager fra flygtningelejre, demonstrationer og interviews med religiøse ledere.

”Det er klart, at det var en stor fordel, at jeg talte sproget,” sagde han til norsk Journalisten. ”Folk åbnede sig meget mere og stolede på mig. Sprog giver tillid, men også det at jeg er muslim gjorde, at jeg fik adgang til religiøse ledere og flygtninge på en anden måde.”

Sprogkundskaberne betød for eksempel, at han forstod, hvad der blev sagt og råbt til demonstrationer, og kunne registrere skift i stemningen på en måde, som ingen andre nordiske journalister kunne.

En lignende situation var årsagen til, at Jyllands-Postens læsere for et par år siden kunne følge med hele vejen til Kaabaen på pilgrimsrejse til Mekka. En journalistpraktikant med pakistansk baggrund kunne få adgang til steder og begivenheder, som avisens andre journalister ville have været lukket ude fra.

Aftonbladet i Sverige fik en ”guldspade”, en pris for undersøgende journalistik, for en artikelserie om menneskesmugling fra Mellemøsten, der var blevet til i parløb mellem en af avisens journalister og den svensk-syriske freelancer Nuri Kino. Ikke blot kunne han tale sproget og spille rollen som interesseret i at få en slægtning ud af landet. Han havde også den kulturelle kompetence til både at arbejde i Mellemøsten og få flygtningefamilierne i Sverige i tale – en opgave, der kunne have været svær for en svensk journalist.

Overraskende spørgsmål

I Stockholm har Inger Etzler ikke specielt brug for at ansætte journalister med etnisk baggrund. Som leder af SVTs Mosaik-redaktion har hun ti ansatte, der tilsammen repræsenterer alle kontinenter ifølge programmets hjemmeside. Næh, hun har brug for unge – for gennemsnitsalderen er noget høj, og mangfoldighed handler ikke kun om etnicitet. Men etniciteten er central på Mosaik-redaktionen, der producerer et magasinprogram om det multikulturelle Sverige¹⁹.

”Det er et stort plus at få anden erfaring ind på redaktionen,” siger hun. ”Vi kan for eksempel være meget skrappere i vores spørgsmål, fordi vores reportere ikke behøver

¹⁸ Udtryk for social kvindeforening, hvor der ikke nødvendigvis er hverken nål eller tråd med i billedet.

¹⁹ Programmet indgår fra årsskiftet 2002-03 i programsatsningen ”Det nya Sverige”

være så politisk korrekte. At vi er så forskellige, giver os også en anden tilgang til mange historier:

Et af vores optagehold kom en gang ud for at lave en historie om en ung fyr, der havde gjort et eller andet kriminelt. Reporteren spurgte ham på sit svensk med accent 'Hvorfor gjorde du sådan noget? Tænkte du slet ikke på din familie?' Det spørgsmål ville en svensk journalist *aldrig* have stillet."

Hvad er en etnisk journalist?

At have en eller flere journalister med anden etnisk baggrund er en ressource for redaktionen - ligesom at have medarbejdere, der kan spansk, kommer fra landet eller ved alt om jernbaner.

Men at være en kompetent journalist er det vigtigste – ikke mindst for journalisterne selv. At være journalist, at klare skærene i et konkurrencebetonet fag med mange albuer er deres mål – og for dem er dobbeltkulturen ikke noget usædvanligt, men det, der har været hverdag hele deres liv. De føler ikke nødvendigvis, at de repræsenterer andre eller andet end sig selv. "At jeg har vietnamesisk baggrund, giver mig jo ikke nogen speciel indsigt i bosniere," sagde Hong Pham, journalist på Dagsavisen i Oslo. "Til gengæld har jeg måske viden om Ari Behn²⁰, for han er fra Moss ligesom jeg."

Minoritetsbaggrunden er et faktum og en kompetence, som nogle tænker på at nyttiggøre og "markedsføre" sig på som journalister. Dette udgangspunkt understregede f.eks. den journaliststuderende Emrah Sütcü i en tv-debat om etniske minoriteter i medierne. Emrah Sütcü har kurdisk baggrund og er i gang med journalistuddannelsen på Roskilde Universitetscenter efter at have afsluttet internationale udviklingsstudier. "Jeg ledte efter et fag, hvor det ville være en fordel at være indvandrer. For eksempel ser man ofte i artikler og tv-indslag med indvandrere, at der er ting, der bliver misforstået mellem journalisten og den, der bliver interviewet. Der vil jeg have en mulighed for at forstå meningen bedre."

Kultur-bagage

Jo mere blandet baggrund i redaktionen, jo mere bliver hver ansat også opmærksom på sin egen kulturelle bagage – og dermed, hvordan egne erfaringer påvirker ens verdensopfattelse og bedømmelse af den journalistiske værdi af en historie. Man bliver opmærksom på sin sprogbrug på en ny måde. Skriver man "vores danske værdier", når man egentlig mener universelle fænomener som demokrati og menneskerettigheder? Kan man skrive "vi kan jo alle sammen lide en øl og en snaps", når der sidder en praktiserende muslim ved siden af? Bruger man et samlebegreb som "indvandrere"?

Og glemmer man at være opmærksom, lærer man også af det, fortæller en redaktionsleder: "Nogle af de unge journalister havde gået og snakket meget om den lækre julebuffet, der ville komme i kantinen. Da de gik derned med deres dansk-pakistanske kollega, blev han skuffet, for der var næsten intet, han kunne spise – det hele var jo lavet af svinekød. Det havde ingen af dem tænkt på."

²⁰ Siden foråret 2002 gift med den norske prinsesse Märtha-Louise.

Rollemodeller

Men ikke blot bliver journalisterne med minoritetsbaggrund bemærket indadtil. Nok så vigtigt bliver de bemærket udadtil – af de traditionelle læsere/lyttere/seere, men også i minoritetsgrupperne. NRKs første studievært med ikke-europæisk baggrund Noman Mubashir har fortalt, hvordan han fik stolte tilråb på gaden fra børn og unge med pakistansk baggrund. I Danmark nævner piger med pakistansk baggrund den pakistansk-fødte journalist Rushy Rashid – ”når Rushy kan, så kan vi vel også”. De bliver vigtige rollemodeller og beviser på, at medierne ikke er lukket land for minoriteter – et vigtigt signal for den langsigtede udvikling. Med Noman Mubashirs ord:

”I dag er det ikke akkurat overflod av mørkhudede nordmenn på tv eller i andre synlige medier i samfunnet. Samtidig vokser det opp en hel generasjon av tokulturelle ungdommer som mangler rollemodeller, ikoner og forbilder. Personlig mener jeg at rollemodeller er svært viktig. Selvfølgelig ser jeg opp til tv-personligheter som Anne Grosvold, Erik Bye og Larry King. Men er det noen jeg *virkelig* ser opp til og kan identifisere meg med, må det være CNN-nyhetsoppleser Riz Khan. Han er av pakistansk opprinnelse og har en jobb som de fleste bare kan drømme om. Jeg tror vi alle har behov for en ”Riz Khan” eller en ”Bjørn Dæhlie” eller en ”Kjell Inge Røkke” å se opp til. Eller hva med John Carew?²¹”

²¹ ”Stå på!”, innlæg i antologien ”Svart på hvitt”, Hadja Tajik (red.)

4. Nordiske forsøg med flere farver

*Fra gennemgribende strategier til små projekter
– mange nordiske medier har forsøgt nye veje til
en mere multikulturel journalistik.*

Mange nordiske medier har i de seneste ti år forsøgt at forbedre dækningen af indvandrings- og flygtningeområdet. Udgangspunktet har været forskelligt, og baggrunden for projekter og forsøg har været mere eller mindre dramatisk. Nogle er blevet sparket i gang af dramatiske begivenheder, andre har under mere rolige former erkendt, at ”dette må vi gøre noget ved”.

At forbedre dækningen og repræsentationen af minoriteter er en proces, der griber sig selv i halen, og det er svært at opdele de forskellige forsøg i kategorier. Vi har forsøgt at samle erfaringer ikke kun fra rekrutteringsforsøg, men også fra forsøg på at skabe en bedre og mere kvalificeret og inkluderende dækning af minoritetsgrupper.

Trods forskelle i udgangspunkt falder aktiviteterne i nogle hovedgrupper:

- **Overordnet strategi:** Medier, der definerer det som et mål at være en multikulturel virksomhed, der afspejler befolkningen, og ønsker ligelig repræsentation på alle niveauer, ikke blot i etnicitet, men også i køn, alder etc. Findes især hos nationale public service radio- og tv-selskaber, men mange dagblade identificerer sig også med public service-idealet og ønsker aktivt at modvirke diskrimination af mindretalsgrupper.
- **Indholdsstrategi:** Medier, der sætter mål og retningslinjer op for det journalistiske indhold i forhold til minoriteters repræsentation. Det kan f.eks. være ønsker om at dække boligområder med stor minoritetsbefolkning lige så ofte som andre boligområder, vejledning om sprogbrug og om, hvornår man f.eks. nævner en kildes nationale baggrund. Kan være kombineret med en markedsstrategi over for enten traditionelle læsere/lyttere/seere eller for at tiltrække nye.
- **Indholdsprojekt:** Tidsbegrænset indsats, der skal hæve redaktionens opmærksomhed over for at bruge andre end de traditionelt nordiske som kilder og over for egne automat-reaktioner. At man i en periode sætter særligt lys på

forholdene for minoriteter. Projektet er rettet mod mediets nuværende ansatte og nuværende læsere.

- **Rekrutteringspolitik:** Bevidst arbejde for at tiltrække medarbejdere med minoritetsbaggrund, f.eks. ved eksplicit at skrive i stillingsopslag, at minoriteter særligt opfordres til at søge.
- **Praktikprojekter:** Særlige tiltag for at fremme adgangen til tasterne for mennesker med minoritetsbaggrund – oftest i form af praktikperioder på et eller flere medier, kombineret med uddannelsesdage. Projekter har været for journalister fra andre lande, oftest flygtninge, eller unge med minoritetsbaggrund og interesse for at arbejde i medierne og/eller at søge ind på en journalistuddannelse.

Overordnet strategi – en case:

Sveriges Radio har det som en del af sin public service-forpligtelse ”att i sin programverksamhet spegla det mångkulturella samhället” og ønsker også, at de ansatte i SR spejler det flerkulturelle samfund. I Sverige har der siden 1999 været lovgivet mod etnisk diskriminering i arbejdslivet, som skal fremme etnisk ligestilling og understreger arbejdsgiveres og arbejdstageres fælles ansvar på området.

SR²² har som en del af denne forpligtelse udarbejdet en håndbog til virksomhedens ledere om etnisk rekruttering, som detaljeret gennemgår:

Grundlag for rekruttering

Råd om annoncering af ledige stillinger

Råd om udvælgelse af ansøgere

Råd om ansættelsessamtalen

Råd om udvælgelse

Råd om nyansættelser

Råd om langsigtet rekruttering

Begrebsforklaringer

Lovgrundlaget

- Lov om foranstaltninger mod etnisk diskriminering i arbejdslivet
- Ligestillingsloven
- Lov om forbud mod diskriminering i arbejdslivet af funktionshæmmede
- Lov om forbud mod diskriminering i arbejdslivet pga. seksuel orientering

SR og SVT har i mange år arbejdet med de flerkulturelle spørgsmål, både i indhold og rekruttering. Første tv-udsendelse med rødder i det multikulturelle Sverige gik i luften i 1975 – og selv det var i nogles øjne for sent. De multikulturelle programmer udviklede sig under skiftende turbulens, mens de fandt deres form²³, og i dag findes der både en multikulturel redaktion, der producerer det ugentlige ”Mosaik” på SVT, og en politik om at spejle det multikulturelle Sverige i hele programfladen og i nyhedsdækningen.

²² For yderligere oplysninger, kontakt Gunilla Ivarsson på gunilla.ivarsson@sr.se eller Ingela Ekblom på ingela.ekblom@sr.se

²³ Se Mårten Andersson, ”25 färgrika tv-år”, SVT 2000

SVT og SR har også arbejdet med selv at uddanne journalister med minoritetsbaggrund til programmerne. Det begyndte helt tilbage i 1975, hvor jugoslaviske og græske indvandrere fik et lynkursus i journalistik, før de begyndte at producere nyheder på deres modersmål.

SR/SVT har organiseret praktikprojekter for journalister fra andre lande – hvor sproget viste sig at være et stort problem for mange – og for et parallelt projekt for unge. I alt har omkring 67 unge mennesker været igennem dette uddannelsesforløb, og en del af dem har fundet ansættelse i SR eller på andre medier (i 2002 var 49 på en eller anden vis tilknyttet medierne). Projektet har delt erfaringer ud og indhentet andres via det europæiske ”Outlook – More Colour in the Media”-projekt.²⁴

Indholdsstrategi – en case:

Stavanger er ligesom alle andre byer blevet mere og mere multikulturel – men på en anden måde end de fleste andre byer. Olieindustrien trækker folk til fra hele Europa og Nordamerika, og dertil er der kommet den klassiske tilflytning af indvandrere og flygtninge. 10 procent af befolkningen er ikke født i Norge, og det er en særdeles blandet gruppe.

For et par år siden besluttede redaktionen sig til at diskutere og systematisere sin holdning til sprogbrug og dækning af denne gruppe og diskutere, hvordan man så avisens fremtidige journalistik om minoriteter.

Journalister er praktiske mennesker, og i stedet for at holde mange lange bønsemøder vedtog man at lade tankerne munde ud i to enkle og konkrete stykker papir: En multikulturel huskeseddel til daglig brug (se næste side) og et policy-papir på ét ark, som obligatorisk skulle diskuteres på hver redaktions årlige planlægningsmøde. Som præambel for policy-papiret hedder det:

”Det multietniske samfund er et faktum redaksjonen må og vil forholde oss til. Aftenbladet ønsker gjennom journalistikken å bidra til å motvirke rasistiske holdninger og fremmedfiendtlige forestillinger.”

²⁴ Se yderligere oplysninger på www.multicultural.net

Aftenbladets flerkulturelle huskeseddel

Stavanger Aftenblad har udarbejdet en enkel huskeseddel til redaktionens opslagstavler om flerkulturel dækning. Den gengives her på dansk – og uden de lokale henvisninger.

Husk, at etniske minoriteter udgør en betydelig del af befolkningen i området. Dette skal genspejles i bladets spalter.

Husk at behandle repræsentanter for etniske minoriteter som enhver anden borger. Minoriteter har ret til at have en mening, også i sager, der ikke specifikt angår dem.

Husk, at alle grupper i redaktionen har et selvstændigt ansvar for at inkludere repræsentanter for etniske minoriteter i kildenettet og for at præsentere indvandrere som den ressource, de er i samfundet, i kulturlivet, arbejdslivet etc.

Vær forsigtig med at knytte problemstillinger til etnicitet.

Bland ikke begreberne sammen: Religiøs, kulturel og etnisk tilknytning er ikke det samme. (Forskellene mellem en fundamentalistisk muslim, en praktiserende muslim og en kulturel muslim er omtrent de samme som mellem tilsvarende kristne grupperinger. Muslimer fra for eksempel Somalia og Pakistan har fælles religion, men forskellig kultur osv.)

Sæt dig særlig godt ind i sager, der handler om kultur, religion, etnicitet og hudfarve, før du skriver. Spørg eventuelt kolleger til råds.

Vær særligt forsigtig i kriminalsager. En gerningsmands oprindelse er sjældent relevant, hans udseende endnu sjældnere.

Vær så præcis som muligt, når beskrivelse af etnicitet er relevant.

Henvis til nationalitet frem for at bruge samlebegreber som "indvandrere", Brug ikke begreber, som minoriteterne selv tager afstand fra.

Vær kritisk over for generelle synspunkter om en gruppe.

Vær kritisk over for eksperterne. Ekspert på forskellige niveauer (skole, børneforsorg, socialvæsen, politi osv.) kan også have opfattelser, der bygger mere på deres forestillinger end på fakta.

Lad ikke alene norske (nationale) eksperter kommentere konflikter eller problemer i indvandremiljøerne. Blandt mennesker med minoritetsbaggrund findes meget ekspertise. Brug denne.

Hovedpunkter i oplægget var:

- Minoriteter skal have en naturlig plads i spalterne – i enquêter, boligreportager og artikler om byens almindelige arbejds- og fritidsliv.
- Indvandrere skal præsenteres som den ressource, de er: Uden indvandrere går Norge i stå.
- Avisen skal tage fat på myterne og gå dem efter – kriminalstatistik, boligsituation etc.
- Minoriteterne skal udtale sig i artikler, hvor de selv spiller hovedrollen. Minoriteterne skal udfordres og have lov at udfordre majoriteten.
- På samme måde, som redaktionen er optaget af at få kvinder og børn i spalterne, skal den være optaget af at have minoriteter i spalterne.

Avisen var ikke interesseret i et indholdsprojekt, hvor man i en periode satte fokus på minoriteternes situation: ”Vi ser det ikke hensigtsmæssigt å drive en vignettert kampanjejournalistikk. Det advares også mot en journalistikk som skaper et bilde af etniske minoriteter som ofre”.

Indholdsprojekt – en case:

I foråret 2001 modtog 12 akademiske fagblade i Danmark fagpressens fornemste pris, Anders Bording-prisen, for deres fælles kampagne ”Fagblade mod fremmedhad”.

Ideen opstod på de akademiske blades årsmøde i januar 2000, hvor den danske debat om indvandring og flygtninge endnu en gang var hedet op. Redaktører og journalister fandt debatten urimelig og argumenterne i den tynde. Samtidig havde mange af dem eksempler på højtuddannede, som ikke kunne få job – åbenbart mere på grund af deres navn end på grund af manglende kvalifikationer.

Tolv blade blev enige om i fællesskab at sætte lys på veluddannede indvandreres vilkår på det danske arbejdsmarked. I alt blev der i den aftalte periode skrevet 60 artikler til 12 akademiske fagblade, der tilsammen udkommer i 180.000 eksemplarer – og artiklerne var inspiration og grundlag for 50 andre artikler og indslag i aviser, radio og tv.

For redaktionerne blev det en positiv oplevelse. For det første opstod der et samarbejde på tværs af de 12 ganske små redaktioner – eftersom fagblade ikke er konkurrenter, kunne de skabe et nyt netværk om projektet, og fik dermed også nye kontakter og indblik i, hvordan de andre arbejdede.

Dertil gav samarbejdet økonomisk mulighed for, at bladene i fællesskab kunne sætte en professionel undersøgelse i gang, gennemført af Vilstrup-instituttet, med emnet ”Barrierer for højtuddannede på det danske arbejdsmarked” – et projekt af en størrelse, som en enkelt redaktion ikke kunne have båret. Undersøgelsen var med til at ”slå hul” igennem til de øvrige medier, og redaktionerne følte, at de satte dagsordenen

i debatten om de højtuddannede indvandrere i denne periode. Daværende redaktør af Magisterbladet Yvonne Schantz skrev:²⁵

”Vi gjorde det ved at gøre det, vi er bedst til: At skrive om de vilkår, vores medlemmer har på arbejdsmarkedet. Men ved at gøre det sammen nåede vi langt ud over egne rækker. Det var enestående og for os dybt tilfredsstillende.”²⁶

Rekrutteringspolitik – en case:

Norske og svenske aviser har tradition for at tage vikarer ind i bundter i sommerperioden, mens de faste journalister holder ferie. Vikarerne vil ofte være journaliststuderende eller yngre journalister fra små aviser, der gerne vil have en fod inden for på en landsavis – men også andre kan få en chance for at slå sig igennem som journalist. For avisen betyder det en mulighed for at tage en chance med ansættelser, uden at det har den store konsekvens, når ikke hver eneste er lige vellykket.

I sommeren 2001 opfordrede norske Aftenposten for første gang særligt journalister med minoritetsbaggrund til at søge vikarstillingerne. Avisen havde i de foregående år haft flere ansatte med minoritetsbaggrund – ikke som del af nogen projekter, men blot fordi de var velkvalificerede journalister. Men man havde opdaget pointen ved at få flere stemmer ind – og så det nødvendigt delvis at ”opdyrke talenterne” selv.

I alt blev det i 2001 til syv sommeransættelser af unge, der havde baggrund i andre lande, men var vokset op i Norge. Nogle henvendte sig selv, andre blev opfordret via avisens kontakter eller ved henvendelse til uddannelsessteder. Alle syv, der fik job, havde ”erfaring med det skrevne ord” – nogle var journaliststuderende, en var journalistbarn, og en havde skrevet en bog. Helt uerfarne skribenter er der ikke plads til i en sommerferieperiode.

Erfaringerne var næsten udelt positive. Der kom nye historier og andre kilder på siderne – og også de fastansatte Aftenposten-journalister lagde mærke til de nye. Også i år 2002 søgte Aftenposten efter sommervikarer med minoritetsbaggrund.

”Problemet har jo været, at det ikke har været så let at komme i kontakt med folk, men vi har ikke ventet på at få dem serveret på et sølvfad,” siger adm. redaktør Solveig Jølstad til norsk Journalisten²⁷. ”Vi har bedt specielt om at få studenter med minoritetsbaggrund, når uddannelserne skulle have praktikpladser, og vi har bedt alle i huset om at give tips om personer, de kender.”

²⁵ Kronik i Politiken 26. maj 2001

²⁶ Projektbeskrivelse og artikler kan ses på www.fagbladmodfremmedhad.dk.

²⁷ Norsk Journalisten 16. august 2002

Praktikprojekter – et skridt mod journalistikken

Flere praktikprojekter har i de forløbne måneder været i støbeskeen i Norden, men er endnu ikke kommet i gang. Alle udgår fra redaktører og ledere, der ser nødvendigheden af at udvide rekrutteringsgrundlaget til pressen – og skubbe på en udvikling, der går for langsomt i dag i forhold til mediernes behov.

Udgangspunktet er, at positiv særbehandling såsom kvoteordninger ofte giver bagslag – det, der skal til, er positive tiltag, der fører til ligeberettigelse. Allerhelst ønsker man fremtidige medarbejdere, der både har minoritetsbaggrund og en regulær journalistuddannelse. Derfor er forskellige projekter undervejs, hvis formål er at introducere unge med minoritetsbaggrund til journalistik i forløb, der omfatter en blanding af introduktion til journalistisk teori og praktik på en eller flere redaktioner.

Modellen ligner ofte de svenske Outlook-projekter, der er nævnt ovenfor og nærmere beskrevet i del 2. Netop nu – i eftersommeren 2002 – udbydes pladser på et projekt, som Danmarks Radio har planlagt i samarbejde med fire danske aviser. I alt 13 unge danske med såkaldt ”anden etnisk baggrund” søges til et syv måneders kursusforløb, der omfatter en måneds grundkursus og seks måneders praksis på en nyhedsredaktion. Formålet er ikke at skabe nye ”light”-medarbejdere, men lade deltagerne afprøve, om talentet svarer til lysten – og om de kan lide livet på en redaktion. Redaktionerne forpligter sig til en grundig individuel evaluering efter forløbet – og håber, at det vil give de unge lyst til at søge på en journalistuddannelse og øge deres muligheder for at komme igennem optagelsesprøvernes nåleøje.

Slet ikke projekter

Det yder ikke nødvendigvis hverken medier eller individer retfærdighed at beskrive deres indsats for multikultur i spalterne i denne korte form og under overskriften ”projekt”. Nogle arbejdspladser har brugt mange penge og adskillige årsværk på at forbedre dækningen og gennemtænke en multikulturel fremtid, hvilket er næsten umuligt at beskrive i denne korte form. Individuelle journalister med flerkulturel baggrund har arbejdet i nordisk presse i årevis, fordi de er gode journalister, og de vil helt sikkert gerne have sig frabedt at komme ind under en ”projekt-hat”.

Man må håbe, at andre en dag vil beskrive mediernes indsats og undersøge de individuelle erfaringer. Det ville være spændende læsning, men ligger uden for dette projekts rammer.

5. Flere farver i fremtiden?

*"Selv en rejse på tusind mil begynder med ét skridt."
Kinesisk ordsprog*

Da Nordisk Journalistcenter i januar 2002 arrangerede en konference om rekruttering af ny-nordiske journalister, kommenterede oplægsholderen Anne Sseruwagi fra det svenske journalistforbund, at der i flere år havde været den samme gruppe mennesker, der tog rundt og bekræftede hinanden i, at etnisk mangfoldighed i medierne var fremtiden. Men skete der egentlig noget?

Udviklingen af flerkulturelle redaktioner er ikke gået med syvmilestøvler og kommer nok heller ikke til det – det kræver et langt træk af intern og ekstern udvikling, uddannelse osv. Men der er ingen tvivl om, at mange redaktioner i dag er opmærksomme på det ønskelige i at have flere kulturer repræsenteret – og er andelen af journalister med minoritetsbaggrund lille i dag, så er den dog større end for fem-otte år siden, hvor en var tæt på nul.

Mange medier har erkendt, at det multikulturelle samfund er en realitet, som man må forholde sig til i langt højere grad end hidtil, både i rekruttering og dækning. Indvandring, migrationer og multikultur vil sandsynligvis aldrig igen blive af mindre betydning – det er en faktor, der vil have større og større indflydelse i borgernes dagligdag.

Men noget går ofte galt i dækningen af dette område, og der er sket megen selvransagelse: Er vi med dogmet om, at journalistik skal være "nær", kommet til at gøre den snæver? Hvor stort er mediernes ansvar for fremmedfjendske partier og bevægelers fremgang? Har vi i tilstrækkeligt grad forberedt os selv og vores læsere/lyttere/seere på, at verden er blevet global og transnational – og at den store verden også har indflydelse i den mindste landsby?

Og ikke mindst: Hvordan griber vi dette an?

Spørgsmålet stilles med god ret. Det er et overvældende kompleks område, og ingen har endnu løst udfordringen i ligelig etnisk repræsentation, heller ikke i lande med meget længere multikulturelle erfaringer end de nordiske.

Nogle går resolut ud og ansætter nogle medarbejdere med flerkulturel baggrund. Nogle opretter et særligt redaktionelt stofområde om indvandring og multikultur. Nogle opfordrer til øget bevågenhed i den daglige dækning. Nogle laver ugeaviser i indvandrer-tætte områder. Og mange gør ingenting.

Usikkerhed

I efteråret 2002 offentliggjordes et forskningsprojekt om journalistik om etniske minoriteter fra Odense Universitet²⁸. Forskerne havde gennem en uge dels optalt alle artikler og indslag, der havde noget med minoriteter at gøre, dels interviewet 130

²⁸ Undersøgelsen "Etniske minoriteter i dansk journalistik" kan downloades fra www.jouretnik.dk

journalister fra 28 redaktioner på basis af konkrete nyhedsartikler/indslag om minoriteter.

Læsningen er ikke opmuntrende, men det fremgår tydeligt, at journalisterne ikke er fremmedfjendske, nærmest tværtimod. De er nærmere håndsky, generte, fortravlede – og ureflekterede i forhold til emnet. Mange bruger sjældent eller aldrig en kilde med minoritetsbaggrund – heller ikke i historier, der handler om minoriteter og indvandringsspørgsmål.

Man mærker en vis defensivitet i mange af citaterne fra journalisterne. De adspurgte peger også på objektive faktorer, der er med til at holde minoriteterne ude af medierne. F.eks. at journalister taler meget med myndighedspersoner, der sidder klar ved telefonen – og der sidder endnu ikke så mange med minoritetsbaggrund. Og at en del af grupperne er skeptiske over for journalister, dels på grund af deres erfaringer med dansk presse, dels på grund af erfaringer med pressen i hjemlandet. Nogle er også bange for ”støj hos modtageren”, hvis man bruger en indvandrer som case:

”Ahmed kan ikke være case på en ventelistehistorie. Så vil der sidde alt for mange derhjemme og tænke, at nu kommer de sgu også herop og tager vores hospitalspladser – så de sidder og tænker på noget helt andet end det, der er meningen.(...)”

Mange nævner også direkte eller indirekte, at de er føler sig usikre over for at henvende sig til en indvandrer, især på grund af sprogproblemer, og at de på grund af tidspres tager den nemme løsning: At tale med danskeren.

Det vil tage lang tid, før etniske minoriteter er repræsenteret i medierne på lige vilkår med flertalsbefolkningen, og man skal være en halal-hippie for at benægte det. Både flertalsbefolkningen, journalisterne og minoriteterne skal ændre sig, før det vil lykkes. Men journalisterne kan være blandt formidlerne i processen. Det kræver blot, at de får mere viden, mere tid til at bruge den, og – ifølge rapportens bagmand, professor Anker Brink Lund – mere tid til refleksion.

Individet i centrum

Der er ingen tvivl om, at den mest direkte vej til job i medierne går via Nordens journalistuddannelser, hvor der er meget få med etnisk baggrund – dette går del 2 mere i dybden med. Det vil tage mindst en generation til, før den ligelige repræsentation er til stede her.

At kickstarte redaktionens multikulturelle udvikling ved ansættelser af flerkulturelle medarbejdere bliver kritiseret for dels at være ”windowdressing”, dels for, at arbejdet på en redaktion uden uddannelsesmæssig baggrund ikke giver folk tilstrækkelig bred baggrund for at blive regulære journalister.

Måske er det en opfattelse, der trænger til et serviceeftersyn. For det første vil vel ingen redaktører ansætte en medarbejder, der ikke har andet at byde på end at være ”etnisk”. For det andet vil fremtidens arbejdsmarked sandsynligvis i stigende grad basere sig på individuel kunnen, viden og personlighed frem for formelle uddannelser og kollektive aftaler. Dette er en generel tendens, men i medieverdenens hastige

tempo med store krav om opdateret viden og stor personfokusering vil dette sandsynligvis slå særlig kraftigt igennem.

En stor udfordring for medierne er at flytte lyset væk fra minoriteterne og over på sig selv: Har vi de kvaliteter, der skal til for at tiltrække fremtidens medarbejdere og læsere? Hvordan kan vi få mediet som sådan til at afspejle verden i sin mangfoldighed i stedet for at øge snæversynet?

God vilje, få ansættelser

Desuden er der nogle skisma'er, som må diskuteres for at tage de næste skridt. I kort form kunne de hedde:

”Han/hun skal selvfølgelig være en fuldgod journalist,” ”han/hun skal selvfølgelig ikke skrive om minoriteter, lige så lidt som kvinder kun skal skrive kvindestof” og ”Vi kan selvfølgelig ikke gå på kompromis med sproget.”

I projektets løb har vi ikke mødt en eneste redaktør, der ikke gerne ville have en eller flere medarbejdere med minoritetsbaggrund – det ville også være svært at sige andet i disse år. Oftest bliver udsagnet fulgt af sætningen: ”Det skal selvfølgelig være en fuldgod journalist”.

Det er naturligvis en rigtig holdning – hvor galt det kan gå, hvis man udelukkende ansætter folk på ”farven”, opdagede mange farvede amerikanere i 1960'erne, da de i kølvandet på borgerretsbevægelsen fik stillinger, de ikke reelt var kvalificeret til – og derfor ikke kunne bestride. Den gode vilje vendte sig imod dem og kom i stedet til at bidrage til holdningen om, at de farvede ikke var gode nok.

Men hvad mener vi med ”fuldgod” i journalistik? Implicit ligger vel en forventning om et meget sikkert sprog (derom senere), en mere end almindeligt god samfundsviden samt en sikker kulturel fornemmelse. Her kommer en ansøger med minoritetsbaggrund let til at blive taber, hvis den forventede ”mangel” på indsigt i nordisk kultur vejer tungere end værdien af en opvækst i et minoritetsmiljø. Her er vi inde på personlige værdier og erfaringer – både hos ansøger og ansætter - som er særligt svære at måle og veje. Og en oplagt risiko er, at man søger en medarbejder med anderledes baggrund end de nuværende – men i sidste ende ikke ansætter vedkommende, fordi han/hun er for ”anderledes”.

Mange redaktioner søger i disse år aktivt efter medarbejdere med ”anden etnisk baggrund” og siger samtidig, at de pågældende skal indgå i den helt almindelige nyhedsdækning og ikke specielt skrive om minoriteter. Deres ansættelse er altså betinget af et kendetegn, der ikke skal udnyttes – eller hvad? Hvorfor søger man dem så? Reelt søger man vel denne nye type medarbejdere, netop for at få vedkommendes anderledes blik på stoffet, vedkommendes erfaringer med en anden livsform og kultur end de hel-nordiske, netop for at de skal være bølgebrydere internt og eksternt. Det må man vel også kunne sige.

”Vi kan ikke gå på kompromis med sproget,” er en almindelig holdning blandt journalister og redaktører. Sproget *er* en høj hurdle, for høj for de fleste indvandrere. Men også når det gælder minoriteter i anden generation er der bekymring for, om ordforråd og forståelse af f.eks. metaforik er god nok.

Det er nok under alle omstændigheder kun de sprogligt allerbedste, der lader sig friste af en mediekarriere – blandt alle unge, baggrund ufortalt. Har man gennem skoletiden følt, at skriftligt arbejde er den direkte vej til nederlag, er en mediekarriere aldrig inde i overvejelserne.

Men ja, man kan have et ”tyndt” sprog, hvis man er vokset op med to modersmål. Det sagde den chilenskfødte tv-journalist Paula Larrain i et interview²⁹:

”Jeg taler stadig et 70’er-dansk, fordi jeg ikke har fået den sprogarv med gammeldags udtryk, som andre har fra deres danske bedsteforældre.”

De manglende bedstefar-udtryk har nu ikke forhindre hende i hverken at komme ind på Journalistøjskolen eller få job på Radioavisen, Berlingske Tidende eller nu DR-TVs morgennyheder.

Der er grund til at rejse spørgsmålet om, hvor vigtig den overlegne sproglige kompetence er i forhold til andre kvalifikationer. Mange ”helnordiske” unge journalister har også et tyndbenet forhold til det ældre sprog, metaforer og parafraser – blot er de sandsynligvis mindre reflekterede omkring det end en dobbeltsproget, der har skullet forholde sig til sin sproglige kompetence hele sit liv.

Positiv-listen

Debatten om medierne og minoriteterne vil vare længe endnu, men vi føler dog, at både opmærksomheden og nuanceringen er langt større i dag end for blot få år siden. Der er mange positive tiltag – de fleste springer ud af medier med store ressourcer samt public service-broadcasterne, som så vil gøre nogle erfaringer på de mindre ressourcestærkes vegne.

I Danmark begynder 13 unge nu et praktikforløb i medierne, der måske en dag fører dem til en journalistuddannelse. TV-Avisen har fået sin første medarbejder med pakistansk baggrund, og på Radioavisen er der en enkelt medarbejder – med baggrund i det tidligere Jugoslavien – der taler med en lille smule accent. Politiken er netop begyndt at udgive en avis på både dansk og tyrkisk for at hjælpe tyrkiske indvandrere med at følge med og hjælpe dialogen mellem generationerne. I Norge siger NRK selvkritisk, at de har sovet Tornerose-søvn, fordi Østlandssendingen havde så mange minoritetsansatte – nu skal der skabes en rekrutteringspolitik for hele organisationen. I Sverige lægger SVT sin flerkulturelle dækning om til at fylde mere, og blandt redaktørerne har mange sat sig mål om at blive bedre til dækning af minoriteter, efter projektet ”Publicistisk bokslut” viste, at borgere med minoritetsbaggrund næsten ikke optrådte i svenske lokal- og regionalaviser.

Lange perspektiver

Hvis man som redaktør eller journalist sætter sig for at forbedre på dækningen og repræsentationer af minoriteterne, må man acceptere et langt perspektiv på udviklingen – ellers får man mavesår og dårlige nerver. Det kan man lære af at se ud over Nordens grænser.

²⁹ Politiken, 28. april 2002

I europæiske lande med kolonifortid og dermed en lang indvandringshistorie er problemet stort set det samme som i Norden. Mens samfundet blev mere og mere kulørt, forblev redaktionerne øer, der var langt mere hvide end gennemsnittet. Og omtalen af minoriteter har mange lighedspunkter med dem, vi ser i Norden, f.eks. med megen stor vægt på etnicitet, når noget går ud over det sædvanlige. Antropologerne kan nok fortælle os, hvorfor det er så afgørende i verdensbilledet.

I USA og Canada, lande som er multikulturelle per definition, er repræsentationen heller ikke lige, selv om man har arbejdet med sagen i over 40 år. Andelen af journalister af ikke-europæisk oprindelse er i USA knap halvdelen af, hvad den burde være i forhold til andelen af befolkningen. Det har selvfølgelig delvis sociale og uddannelsesmæssige årsager, men det forklarer ikke det hele. Den amerikanske redaktørorganisation ASNE (American Society of Newspaper Editors) havde sat 2005 som året, hvor ligelig repræsentation skulle nås – det mål er nu udskudt til 2020.

I dækningen gælder det også der, at autopiloten styrer på det multikulturelle område. Et veldokumenteret eksempel – omend nogle år gammelt – er optøjerne i Los Angeles efter Rodney King-dommen. Sorte gjorde oprør mod hvide, ikke? Det var jo det, alle så i fjernsynet. Men de fleste på gaderne var latinamerikanere, og de fleste, der kom til skade eller fik ødelagt ejendom, var koreanere. Så egentlig to andre minoriteter langt mere berørt end afroamerikanerne – bare ikke i medierne.

Nye rammer på diskussionen

At tænke i en anderledes dækning af dette område er et spørgsmål om journalistisk kvalitet, professionalisme og hæderlighed – ikke et spørgsmål om at være ”sød” eller politisk korrekt.

Indvandring, flygtninge og lovgivning om området er et stofområde som alle andre. Dertil bliver det svært at være journalist i fremtiden uden at have et minimum af kildenet og kendskab til vilkårene i det multikulturelle samfund, hvis man vil bedrive fair og balanceret journalistik. Redaktionschef Jens Linde fra Danmarks Radio har sagt det ved flere lejligheder: ”Ingen andre stofområder bliver dækket med sådan en mangel på kvalifikationer og viden. Vi ville aldrig acceptere det, hvis det var økonomi eller sport, der blev dækket på den måde.”

God journalistik defineres vel ved at være fair, balanceret, indsigtsfuld og lade de involverede komme til orde. Hvis et nyt stofområde dukker op, hvor man mangler indsigt og kilder, sætter man ressourcer af til at opdyrke et netværk – og diskuterer i hvilket omfang området er relevant for læserne. Er dækningen unøjagtig, fordi journalisten ikke ved nok om området – så er det også til at gøre noget ved. Det er ganske almindeligt redaktionelt håndværk.

Mange har erkendt, at der skal viden, uddannelse og refleksion til for at være en god journalist i en multikulturel fremtid. Hvor Den Journalistiske Efteruddannelse gennem 1990’erne kunne aflyse det ene kursus efter det andet om indvandring og minoriteter, flokkes de danske journalister nu til kurserne.

Lad mig afslutningsvis give ordet til en redaktør fra en storbyavis:

”Det største problem er, at vi sætter standarden lavere end ellers, når vi dækker indvandring. Vi tror, at alle kan dække det, og kræver ingen viden om historie, indsigt i flerkulturel kommunikation eller sociologi af journalisterne. Og derfor ender vi hele tiden i klichéer og stereotyper.

Det næste problem er, at de fleste indvandrere er fra den 3. verden, og de ender i kassen for ”dem”, ikke ”os”. De bliver ved med at være fremmede, og i dækningen kommer de altid i ”problem”-afdelingen. Eller også tier vi stille med problemerne som gode liberale mennesker. Dermed overlader vi historien til dem, som vi nødigst vil have til at fortælle den.

En tur i S-toget viser, hvordan byen ser ud i virkeligheden, og jeg vil have, at min avis ser ud ligesom min S-togstur.”

Han sagde nu ikke S-tog, men subway. For citatet kommer fra Haroon Siddiqui, *editor emeritus* på Toronto Star i verdens mest multikulturelle by. Avisen har sat sig for at ville være lige så multikulturel som byen, men har tydeligvis også sine problemer med at leve op til det.

Det er ikke nemt. Men medmindre man tror, at udviklingen går i bagegear, må man forholde sig til, hvordan journalistikken skal udvikle sig med samfundsudviklingen. Ikke som et moralsk spørgsmål, men som en journalistisk udfordring.